

CHECK DIN DUALISME!

– en lille artikel om den moderne verdens mest hårdnakkede vrangforestilling

af Chresteria

Læser du Neutsky-Wulff og håber på at transcenderer? Er du endnu ikke transcenderet? Så er det nok, fordi du ikke har transcenderet den dualisme, du er vokset op med.

Det lyder umiddelbart nemt – dualismen modbevises i de første kapitler af DET OVERNATURLIGE samt i et kapitel i MENNESKETS AFVIKLING, og så burde den ikke være længere. Vi kan ånde lettet op og gå videre til kabbala, dæmoner og engle.

Men faktisk er forestillingen om en indre og ydre verden, en psykologisk og en fysisk, en af de mest hårdnakkede vrangforestillinger, vi går rundt med. Vi forstår, at det er en vrangforestilling – og alligevel ikke. Og derfor vil jeg bruge lidt plads på den i denne artikel.

Transcendens er ikke et syretrip til den anden side, det er en møjsommelig forståelsesproces, hvor igennem man millimeter for millimeter fravrister PFC dets autoritet til at dømme, hvad der er virkelighed og sund fornuft, og hvad der skal tilbagevises som uvirkeligt.

Ordet "transcenderer" kræver et objekt, og dette objekt er netop den sunde fornuft, der hjælper os til hverdag, men bremser enhver udvidelse af vores verdensbillede. Med andre ord: PFC.

Det er grunden til, at enhver ENW-læser med ambitioner udi det astrale bør bygge de grundlæggende kapitler i DET OVERNATURLIGE og MENNESKETS AFVIKLING uhyre grundigt, i stedet for måske at skynde sig at læse dem for at komme videre til de "sjovere" kapitler længere inde i bogen.

Forståelse er forudsætningen for transcendens. Men forståelse er ikke blot ensbetydende med at kunne gentage, hvad man lige har læst – der er forskel på udenadslære og forståelse. Den største fare ved læsningen af DO & MA er altid et ubegrundet "Det *har* jeg forstået!".

En god prøvesten er ofte, hvorvidt man kan videreformidle sin viden. Hvis du kan forklare det, du har læst, for en tilhører (og denne vel at mærke ikke ligner et stort spørgsmålstegn!), er du en hel del nærmere en forståelse, der kan bruges til noget.

Jo mere tåget, desto mere transcendent, vil nogen hævde, men sådan hænger det netop IKKE sammen. Mystik er klarhed, og på samme måde vil en dybere forståelse som regel kunne formuleres med klarhed i tanke og tale. En intellektuel transcendens fordrer ganske enkelt dette, og kan man ikke formulere sin viden, er det ganske givet, fordi den endnu ikke er blevet til ens *egen* viden. Både DO og MA er så kompakte, at læseren ofte selv skal drage indtil flere slutninger mellem to nabosætninger. Eller et helt idéhistorisk fænomen ligger gemt i en bisætning.

Det er meningen, at læseren skal stoppe op ved det, han ikke forstår, og undersøge det nærmere. Først da vil hele meningen udfolde sig. Det er ganske

WANTED

SCHROEDINGER'S CAT

DEAD AND ALIVE

LAST SEEN BEFORE
BOX WAS CLOSED

enkelt et læservilkår! Hvis ikke du kan mærke hjernen knage i fugerne, er der noget galt.

Hertil kommer, at der nu er idéhistorisk hjælp at hente i MENNESKETS AFVIKLING. Verdenshistorien er netop skrevet som et bind, der skal supplere DET OVERNATURLIGE, hvor ideernes historiske forankring jo ikke gennemgås. De to bind kan derfor med held læses i tæt sammenhæng. Det er ganske enkelt med dette formål for øje, at de er skrevet.

Også hvad dualismen angår, gør dette sig gældende. Den behandles især i første del af DO (især kapitlerne 2-7), og i MA i kapitlet om Descartes (side 436ff.). En vigtig og meget grundlæggende pointe er religionens modsætningsforhold til filosofiens og videnskabens idealisme & metafysik. Allerede i kapitel 2 i 1. del af DO bliver det forklaret, at mens religionen i sit udspring er åbenbaringsbaseret, er videnskaben (og filosofien) spekulativ (side 27). Det kan således kun siges at være den afviklede, dogmatiske religion, der har idealismen tilfælles med videnskaben.

Filosofi opfattes ofte som en art mellemstadium imellem religion og videnskab, vel lidt mindre sværmerisk end religionen, men dog ikke så matter-of-fact som videnskaben. Tilskriver vi altså henholdsvis videnskab og religion visse karakteristika, må filosofien forventes at udvise begge i mindre udtalt grad end i deres rene form.

Hvad er det da, der adskiller en videnskabelig påstand fra en religiøs? Man kunne måske sige, at videnskaben ligesom filosofien er spekulativ, mens religionens vidensgrundlag er åbenbaringen.

Dette må dog ikke helt tages i den moderne betydning af ordet. Kristendommens åbenbarede sandheder er dogmatiske, sådan at forstå, at de er historiske og afsluttede, intet nyt kan føjes til dem.

En ny religiøs erfaring vil ikke kunne ændre dem, tværtimod vil dogmerne blive brugt til at stemple erfaringen som falsk. Den moderne religion – hvis man kan tale om noget sådant – minder altså en del om videnskaben i sin afvisning af erfaringer, som ikke stemmer med en grundlæggende forestilling om, hvordan verden ser ud.

(...)

Vi kommer således nærmere religionens egenart ved at sige, at den er empirisk. Den holder på et tidspunkt op med at være det og bliver i stedet dogmatisk, men dette er åbenbart et alderstegn, som rammer alle tankebygninger.

Og dog er der en forskel. Religionen bliver dogmatisk af mange forskellige grunde, fra kognitiv magelighed til nødvendigheden af et epistemologisk fundament.

Herimod er det dogmatiske indbygget i selve definitionen på videnskab, ja viden. Viden er jo nemlig nødvendigvis viden om noget.

Der findes med andre ord noget forskelligt fra vores viden om det, samtidig med, at vi paradoksalt nok kun vil være tilbøjelige til at tale om viden i absolut forstand, hvor disse to falder sammen. Vi kunne også sige, at videnskaben er idealistisk eller transcendent.

(DO side 27-28)

Selv om dette vil forekomme mange ENW-læsere som en selvfølge, er det en mindre pædagogisk saltomortale, læseren her må foretage, idet det jo som oftest er religionen, der opfattes som idealistisk. Det er med andre ord en indgroet vanetænkning, der her skal aflægges. Eller sagt på en anden måde: Hvis du ikke følger dig rundtosses, er der noget galt.

Dualismen opstår, da religionen stivner og bliver til filosofi – verden bliver til rygtet om verden, og den religiøse underverden til Platons idéverden. Med Platon bliver denne anden verden idealistisk.

Den kvikke læser vil måske undre sig over, at der lader til at være flere dualismer på spil, idet religionen jo også opererer med både denne verden og det hinsidige. Religionens spatiale projektion af det dynamiske udspring for verdensskabelsen ud på en "anden" verden (himlen eller underverdenen) er imidlertid ikke en dualisme i moderne forstand, selv om den er en forestilling om noget bag virkeligheden.

Forskellen er, at dette noget bag virkeligheden i den religiøse forestillingsverden er dynamisk, hvorimod det hos den egentlige dualisme er en i sig selv eksisterende verden, dvs. en helt anden og disjunkt verden.

Den religiøse dualisme opererer således med et træ og ånden bag træet (med ånden som en sekundær konceptualisation), dvs. med to synsvinkler på det samme fænomen, mens den egentlige dualisme påstår eksistensen af to træer, et træ, som vi ser, og det virkelige træ, som vi aldrig vil kunne sanse.

Man kan spørge: Hvad er forskellen på det træ, jeg sanser, og træet derude, som jeg ikke kan sanse? I og med, at dualisten ikke kan give noget fornuftigt svar på dette spørgsmål, turde det være tydeligt, hvor absurd dualismen egentlig er. Ikke desto mindre er den en indgroet (u-)vane, især i vores nærmest automatiske sondring mellem fysisk og psykologisk.

Den religiøse dualist kan til gengæld svare, at ånden bag træet er en anden konceptualisation af træet og dets dynamiske ophav, hvilket viser, at denne "dualisme" har en nyttefunktion.

Det er ikke desto mindre denne religiøse velfungerende dualisme, der med sin forestilling om noget *bag* virkeligheden danner grundlaget for den senere og egentlige dualisme, i første omgang indvarslet af Platon. Og med denne viden om den oprindelige dualismes dynamiske karakter i baghånden bliver det nemmere at forstå det store spring, der sker med Platon. Se f.eks. DO side 36-40.

Indtil videre vil vi dog lade os nøje med at konstatere, at denne underverden på et tidspunkt bliver utilgængelig. I religionen er den en selvfølgelighed, i filosofien jager vi den, uden dog rigtig at kunne erindre os, hvori den består.

Den bliver da virkeligheden bag virkeligheden. Som vi har set, har Thales og Anaximander, Pythagoras og Zenon forskellige bud på, hvorledes denne er beskaffen.

Platonismens styrke er på mange måder, at den inddrager dem alle. Ideerne er både Anaximanders urstof og Zenons uerkendelige, og de omfatter såvel Thales' elementer som Pythagoras' geometriske figurer.

Hvad er en idé? For os er det noget psykologisk, og derfor forekommer Platon os at sætte vognen foran hesten.

Ideer er noget, der opstår i vores hoveder ved vores omgang med verden. Men for Platon er det indlysende omvendt, ideen kommer før tingen. (...)

Som man vil se, erstatter Platon den religiøse underverden med en verden af transcendent ideer.

(DO side 38)

Vores opfattelse af, at ideerne kommer efter tingene, stammer fra Aristoteles (se f.eks. DO side 40), andet skridt i udviklingen frem mod den dualisme, vi kender som formuleret af Descartes.

Denne udvikling har mange stop undervejs (fra parsismen over Platon og Aristoteles til neoplatonisme og kristendom). Vi vil imidlertid i denne artikel nøjes med at se på det moderne endemål, Descartes.

Med Descartes bliver dualismen fysisk-psykologisk, og som det beskrives i MA side 438, er det ham, der gør dualismen stueren. Efter ham sidder den så godt fast i den moderne tankegang, at vi stadig må kæmpe med den. Selv kvantefysikere kan stadig tvivle på deres egen opdagelse af iagttagerens rolle.

Dualismens hårdnakkede eksistens skyldes imidlertid ikke så meget Descartes' fortjeneste – han er kun stråmand – som den borgerlige tankegangs fremmarch i det 17. årh.

Det store problem er Jeg'et, der som kategori indtager en særstilling (*je pense ... / cogito ...*). For at forstå hvorfor er man nødt til at se på den historiske baggrund for Descartes, og det er derfor, MA er så uundværlig. Hvis man ikke lærer, hvorfra ideerne, som udgør ens virkelighed, stammer, kommer man ikke til at forstå dem godt nok til at gendrive dem. Uvidenhed skaber kronede dage for PFC.

Descartes' insisteren på Jeg'et hænger historisk sammen med feudalvæsnets sammenbrud, idet individet i feudalvæsnets endnu ikke var født, men alle indgik i en slægt og var bestemt i kraft af denne.

Med borgerskabets overtagelse af magten opstod derimod det fokus på individet og dets frihed, som kapitalismen kræver (se side 442-43 i MA). At verden skulle have set anderledes ud før det 17. årh. kan vi ikke rigtig forestille os, men det er, fordi vi lever fuldt og helt med arven fra Descartes.

Descartes' argumentation i *Discours de la méthode* modbevises i kapitlet *Dualismen* i MA (side 436-45), som bestemt er flere gennemlæsninger værd.

Da sanserne bedrager os, bør vi tvivle om alt. Descartes tvivlede dog ikke om Jeg'et, der blev indført som en absolut størrelse. Krydret med den katolske sjæl får vi et Jeg, som er fuldkommen løsrevet fra kroppen, og som vi sikkert genkender i vores egen forestilling om, at vi sidder inde i vores hoved og kigger ud gennem øjnene, et Jeg som en kranfører i kroppens maskine.

Idet jeg derefter omhyggeligt undersøgte, hvad jeg var, og så, at jeg kunne forestille mig, at jeg ikke havde nogen krop, og at der ikke var nogen verden eller noget sted, hvor jeg var (...) sluttede jeg heraf, at jeg var noget, hvis hele essens eller natur det er at tænke, og som ikke har behov for noget sted eller nogen genstand for at være; så at jeg, det vil sige sjælen, der gør mig til det, jeg er, er fuldstændig distinkt fra legemet og lettere erkendelig end dette, og at den, selv om det ikke var, ikke ville ophøre med at være, hvad den er.

(MA side 440-41, oversættelse af Descartes)

Forestillingen om en ydre verden hænger tæt sammen med forestillingen om en verdensskaber, og på samme måde får mennesket i sin egen sfære Guds plads, dog ikke som skaber, men som sansende verden.

Hans ontologiske gudsbevis (et ufuldkomment væsen kan kun forestille sig et fuldkomment væsen, hvis dette eksisterer) skyldes, at han er nødt til at forklare, hvorfor verden må være skabt efter menneskelig fornuft, og eftersom verden er ydre, er han nødt til at opretholde sin påstand om Guds eksistens.

De "bedrageriske" sanser er naturligvis gammelt platonisk lånegods og affødt af behovet for at erstatte de religiøse "åbenbaringssandheder", hvis ubetvivlelighed dog kun består i deres fuldstændige uafhængighed af enhver metafysik. Mere rigtigt ville det være at sige, at de modeller, vi fremstiller af verden (eller mere præcist: som er verden) som rene redskaber for erkendelsen altid i en eller anden forstand er indbyrdes inkonsistente – en hammer ligner ikke påfaldende en skruetrækker.

Enhver påstået konsistens er altså udelukkende en funktion af den udstrækning, i hvilken vi er villige til at acceptere den involverede transformation. Håndgribelighed som reinforcement af synlighed er således fuldstændig afhængig af identifikationen af to væsensforskellige sanseindtryk – den identifikation, vi kalder "genstand".

En endnu nærmere undersøgelse vil som bekendt føre til det resultat, at denne substantialitet er en "illusion" – de svirrende partikler, der udgør kaffekanden, er "i virkeligheden" bølgefænomener, for ikke at sige rene matematiske abstraktioner. Hvad der er virkeligt, er altså i høj grad afhængigt af, hvad vi vil bruge denne virkelighed til.

Hvis det ikke var, fordi den kartesiske vrangforestilling havde haft en så enorm betydning, kunne vi i grunden stoppe her – som man vil se, forudsætter Descartes i den allerførste sætning den dualisme, han søger at bevise. Hvis jo nemlig nos sens nous trompent, må der åbenbart være en overordnet virkelighed, som disse synsbedrag står i forhold til.

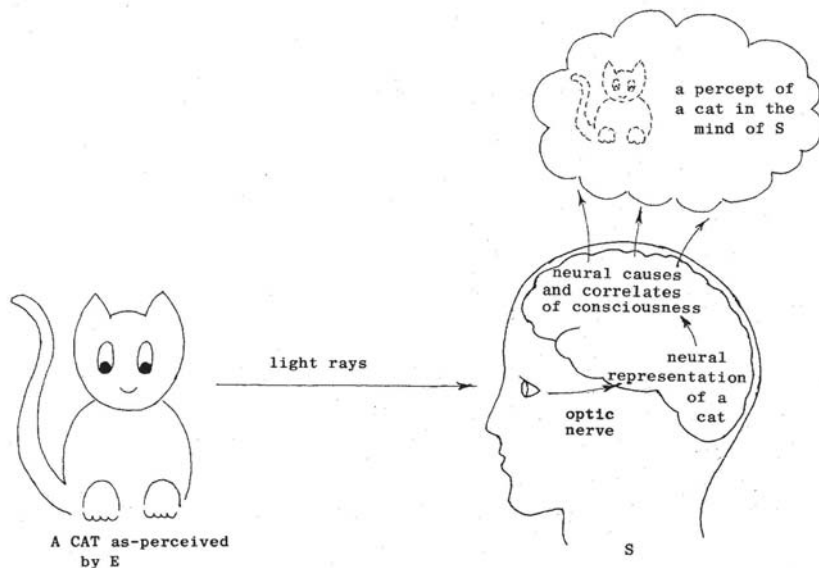
(MA side 441-42)

Og takket være borgerskabets tankegang formuleret af Descartes er vi endt som et Jeg fanget i en krop. Verden deles op i fysisk og psykologisk, og vi kan ikke rigtig se en vej ud af dette fængsel (Platons soma-sema). Alt, hvad vi er, er dette Jeg, og derfor gør det også så ondt, når det indimellem står og blafrer i vinden, som en dør på klem. For kun gennem selvopgivelsen kan vi opleve verden direkte, idet vi transcenderer hverdagens sunde fornuft som formidlet af PFC.

Det er en længsel og på samme tid en rædsel. På den anden side er det dog heller ikke sikkert, at det, vi ser i spejlet, og som spejles i vores families, kollegers og venners opfattelse af os, gør os tilfredse. Hvem kan påstå, at de har nået det, de gerne ville? Det er de færreste, der kan erklære sig tilfredse, og det er med garanti ikke læserne af denne artikel.

Så hvad kan man gøre? Ja, for dem, der gerne vil forstå så dybt, at de begynder at kunne transcenderer den kartesiske sjæl, er der ingen anden udvej end at læse – og læse igen. På et tidspunkt får man hul på forståelsen, og så vil I opleve, at forståelsen af én lille bid hjælper en anden – og en tredje – på vej. Et er at vide, at Jeg er en kategori, noget andet at forstå og opleve det.

Læseren vil måske nu forstå, hvad vi mener, når vi siger, at konflikten ikke er mellem videnskab og metafysik, og hvorfor denne konflikt tilspidises på netop dette tidspunkt af historien. Når jeget kommer i fokus, dåner verden bort, ligesom det omvendte er tilfældet, ja, vi kommer endda i tvivl om dens eksistens (solipsisme). Subjektet har udskilt sig som noget nærmest substantielt, fra at være en af verdens modaliteter bliver det noget selvstændigt, adskilt fra denne. Descartes er ude af stand til at tvivle om sin egen eksistens og må følgelig tvivle om verdens. (MA side 444)

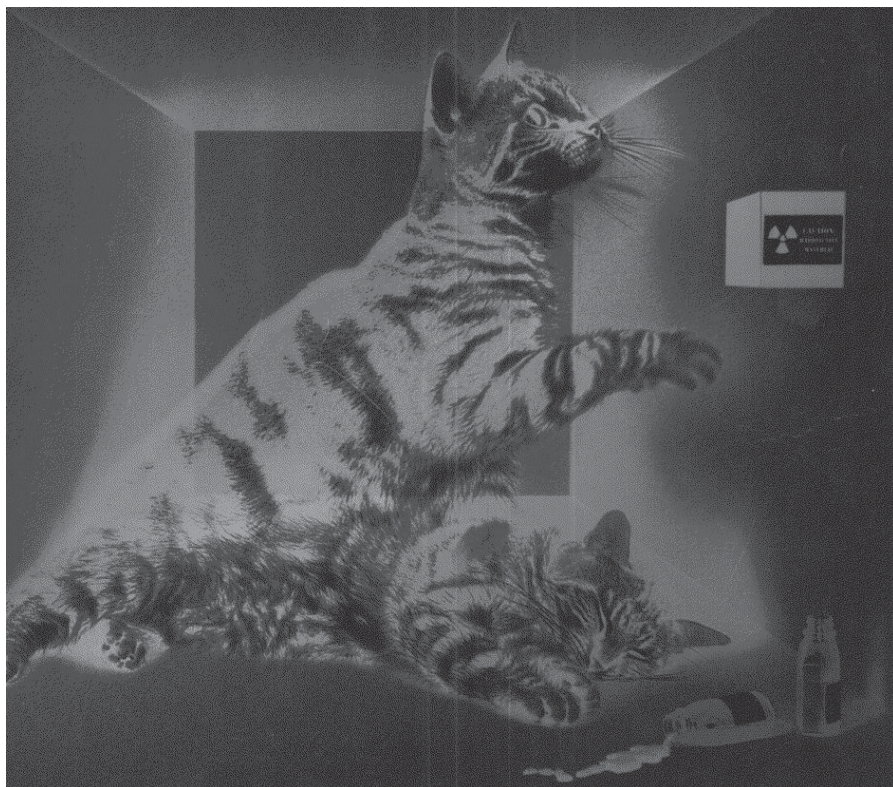
Jeg'et er på en gang helt centralt og blot en nyttig kategori. Moderne fysik forkaster omsider dualismen (der er ingen ydre verden, kun målingen) og genindfører iagttageren som skabende subjekt. Men på samme tid formår fysikerne ikke at anskue iagttageren som et aspekt af verden – det er her, Neutsky-Wulff kommer bragende ind på scenen!

Som læser er det nærliggende at slutte fra moderne fysiks fokus på iagttageren, at Jeg'et således må stå i centrum. I DO springer vi direkte fra gennemgangen af moderne fysik til den biologiske og neurologiske model, men tager vi Jeg'et med os som en fast kategori, demonstrerer vi blot, at Descartes stadig spøger, ikke blot i kulissen, men på første række.

Dette Jeg optræder således ofte i læsernes spørgsmål som en uomgængelig instans. Hvorfor ser verden ud, som den gør, når *jeg* måske ikke har behov for at skabe den så nuanceret? Hvordan kan hjernen på samme tid skabe verden og være en del af verden, der må da være noget *derude*, som min hjerne reagerer på?

Trick'et er altid at overveje sit spørgsmål én gang til: Spørger jeg forkert? Har jeg draget forkerte slutninger? I spørgsmålene ovenfor er det henholdsvis "jeg" i den første sætning og "derude" i den anden, der viser, at man ikke har aflagt sin vante dualisme.

En ny model, der skal overtage en gammels plads, kan ikke kritiseres med den

gamle model. Har vi aflagt dualismen, duer det derfor ikke at tale om "derude", eller om "jeg" som andet end en kategori, en linse, vi kan fokusere på verden igennem.

Derfor findes der heller ikke nogen personlig viden – der findes kun viden, bevidsthed. Den viden, vi konfronteres med, når vi i transcendenzen møder entiteter, er således transpersonel (Platons anamnese og Jungs naturlige tro og tillid).

Dette er meget svært at forstå, med mindre man har oplevet det. Den ydre verden er en gammel vane, som er svær at lægge af sig, og man er nødt til konstant at tage sig selv i nakken.

Ganske som nonnen, der hele tiden checker sin egen lydighed – for tænk, hvis hun ikke var lydig nok! – må man overveje, om man stiller de rigtige spørgsmål og kan beskrive det nye paradigme uden at trække det gamle med ind. Læs sætning for sætning, og prøv at forstå.

Den sunde fornuft skal man hele tiden være på vagt over for, men det er en stærk modstander, for der er næppe noget, der kan være mere overbevisende.

Det er samme sunde fornuft, der får dig til at falde i søvn eller tænde lyset lige inden en forestående transcendens. I samme øjeblik er det bare så vigtigt at tænde det lys, og først når transcendenzen er ødelagt, forstår man, at man blev narret – af sig selv!

